

Tablica z Chełmska Śląskiego upamiętniająca żołnierzy poległych w czasie pierwszej wojny światowej

W poprzednim numerze pisma „Na Szlaku” opisywałem pomnik z Chełmska Śląskiego poświęcony żołnierzom poległym w wojnach z lat 1866 i 1870-71. O jego cokół oparto tablicę upamiętniającą żołnierzy poległych podczas pierwszej wojny światowej.

Tablica ta ma postać kamiennej płyty wysokiej na 90 cm, szerokiej na 98 cm, jej grubość to 15 cm. U góry umieszczono daty 1914 i 1918, a więc początku i końca Wielkiej Wojny. Poniżej wyryto liczącą sześć wersów inskrypcję ze złożonych niegdyś liter:

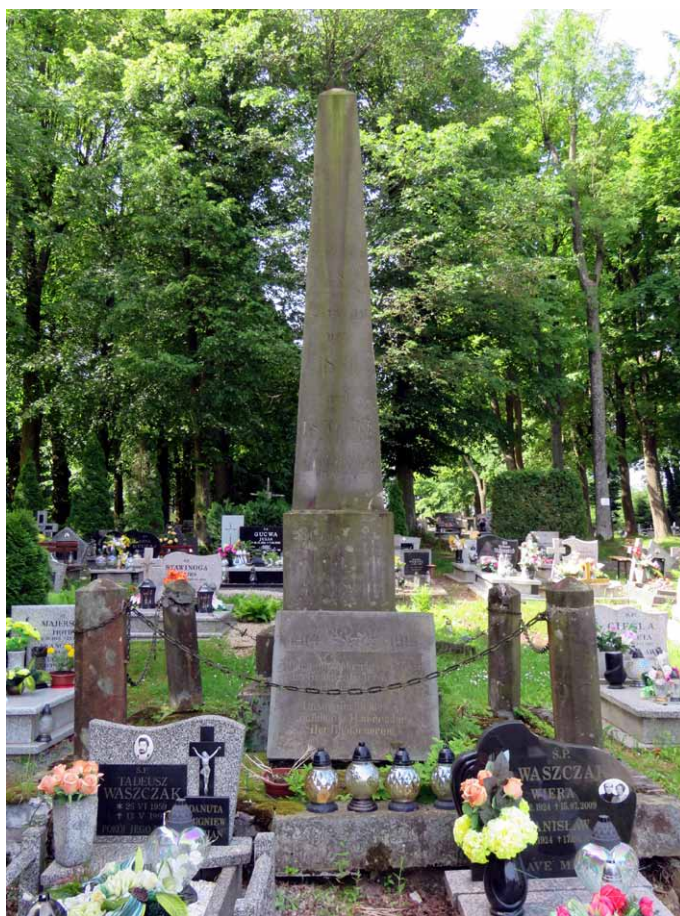
**Mögen die Lebenden den Toten
des Krieges die Treue halten
und sich ihrer wert zeigen**

**Unserm im Weltkrieg
gefallenen Kameraden
Der Militärverein**

Powyższe oznacza: *Niech żywi pozostaną wierni poległym na wojnie i będą ich godni oraz: Naszym poległym w Wielkiej Wojnie towarzyszom, Związek Wojakowy.* Tak więc fundatorem tablicy nie był ogół społeczeństwa miasteczka lub parafii, lecz miejscowe stowarzyszenie.

W górnej części tablicy, pomiędzy datami początku i końca konfliktu, umieszczono wizerunek Krzyża Żelaznego, odznaczenia reaktywowanego w 1914 roku przez Wilhelma II, ostatniego króla Prus i cesarza niemieckiego. Krzyż otaczają dwie gałązki, po lewej z liśćmi dębu, po prawej laurowa. Samo przedstawienie kształtu odznaczenia jest bardzo dokładne. Dostrzeżemy tu nie tylko odwzorowanie krawędzi krzyża, które na tym odznaczeniu miały inny kolor, ale także w górnej części koronę, w środku pierwszą literę imienia króla, a na dole datę odnowienia odznaczenia.

Uzupełnianie istniejącego już pomnika wojennego o dodatkowe tablice nie było czymś wyjątkowym. Podobnie postąpiono w sąsiedniej Lubawce, gdzie do obelisku ustawiono przed dworcem kolejowym

Tablica oparta o obelisk na cmentarzu w Chełmsku Śląskim. Wszystkie współczesne zdjęcia: Marian Gabrowski, czerwiec 2022

Przednia powierzchnia tablicy pamiątkowej

Krzyż Żelazny umieszczony na szczycie tablicy

prawdopodobnie dodano też tablice z listami poległych w czasie pierwszej wojny światowej. Brak jednak informacji o tym, aby również i w Chełmsku Śląskim umieszczono listy poległych.

Przy czym nie wiadomo dokładnie, jakie było przeznaczenie opisywanej tu tablicy. Nie jest ona w żaden sposób zamontowana do istniejącego już wcześniej pomnika, lecz zaledwie oparta o jego cokół, w dodatku asymetrycznie i nieco krzywo. Być może miała ona znajdować się gdzie indziej, a w tym miejscu ustawiono ją jedynie tymczasowo? Usiłując ustalić wcześniejsze losy tego obiektu, zapytałem o niego Adama Antasa, miłośnika historii Chełmska Śląskiego. Dowiedziałem się, że jeszcze jakiś czas temu tablica leżała przewrócona i to właśnie on z niemałym wysiłkiem ustawił ją w obecnym położeniu. Częściowe potwierdzenie tej relacji można znaleźć w wydanej w 2007 roku publikacji Jerzego Sarneckiego „Herbowa wieś Chełmsko Śląskie”, gdzie zamieszczono zdjęcie ukazujące obelisk z leżącą przed nim tablicą.

Być może pierwotnie zamierzano ją w jakiś sposób zamocować lub też wmurować gdzieś w ścianę? Tak właśnie postąpiono z inną tablicą upamiętniającą poległych w tym samym konflikcie, którą możemy zobaczyć nieopodal pobliskiego kościoła. Tamto upamiętnienie opiszę jednak osobno.

Marian Gabrowski

**Tablica leżąca przed obeliskiem (po prawej).
Zdjęcie: Jerzy Sarnecki, *Herbowa wieś
Chełmsko Śląskie*, s. 42.**